

บทที่ ๒๒

การป้องกันและบรรเทาภัยร้ายแรงจากโรคติดต่อในคน

๒๒.๑. บทนำ

เนื่องจากโรคติดต่อในคนเป็นภัยประเภทหนึ่ง ที่ก่อให้เกิดการเจ็บป่วย และเสียชีวิตของประชาชนจำนวนมาก รวมถึงเกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม จิตวิทยา และความมั่นคงของประเทศอย่างรุนแรง โดยเฉพาะการระบาดใหญ่จากการติดต่อในคนสู่คน เช่น โรคไข้หวัดใหญ่ในอดีตรับการระบาดใหญ่ครั้งสำคัญมีการแพร่กระจายไปทั่วโลก จำนวน ๓ ครั้ง ดังนี้

๑) ครั้งที่ ๑ : พ.ศ. ๒๔๖๑ – ๒๔๖๒ เกิดการระบาดใหญ่ทั่วโลก จากเชื้อไวรัสไข้หวัดใหญ่ชนิด เอ สายพันธุ์ H๑N๑ เรียกกันทั่วไปว่า Spanish flu มีผู้เสียชีวิตประมาณ ๒๐-๔๐ ล้านคน

๒) ครั้งที่ ๒ : พ.ศ. ๒๕๐๐ – ๒๕๐๑ มีการระบาดในประเทศจีน สิงคโปร์ ฮองกง ญี่ปุ่น อินเดีย ไทย และทั่วทวีปเอเชีย ไปถึงประเทศตะวันออกกลางและต่อไปถึงออสเตรเลีย แอฟริกาใต้ ซิซิลี บราซิล ยุโรป และระบาดอย่างหนักในประเทศรัสเซีย การระบาดครั้งนี้เรียกกันโดยทั่วไปว่า Asian flu เกิดจากเชื้อไวรัสไข้หวัดใหญ่ชนิด เอ สายพันธุ์ H๑N๒ มีผู้เสียชีวิตประมาณ ๑-๒ ล้านคน

๓) ครั้งที่ ๓ : พ.ศ. ๒๕๑๑ มีการระบาดในเกาะฮ่องกง จากนั้นก็ระบาดไปทั่วโลก เกิดจากเชื้อไวรัสไข้หวัดใหญ่ชนิด เอ สายพันธุ์ย่อยใหม่ คือ H๑N๒ มีผู้เสียชีวิตประมาณ ๑ ล้านคน

สำหรับประเทศไทย การระบาดใหญ่ของโรคไข้หวัดใหญ่ ได้มีผู้ป่วยและเสียชีวิตดังนี้

- การระบาดในช่วงปี พ.ศ. ๒๔๖๑-๒๔๖๒ มีประชาชนป่วยคิดเป็นร้อยละ ๒๗.๓๒ เสียชีวิตร้อยละ ๐.๙๕ ของประชากรทั้งประเทศ ต่อมามีการระบาดประปรายเกือบทุกปี
- ในการระบาดใหญ่ พ.ศ. ๒๕๒๑ มีการสำรวจในกรุงเทพมหานคร ช่วงระยะเวลาสั้นๆ ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ – มีนาคม พบว่ามีผู้ป่วยประมาณ ๓๖๐,๐๐๐ ราย (อัตราป่วยเท่ากับ ๗๕ ต่อพันประชากร) ผู้ป่วยส่วนใหญ่อยู่ในวัยต่ำกว่า ๒๐ ปี
- ในปี พ.ศ. ๒๕๒๘ มีการระบาดค่อนข้างรุนแรง มีรายงานผู้ป่วยทั่วประเทศ ๙๒,๑๘๐ ราย หรือ ๑๗๘.๔ ต่อแสนประชากร และเสียชีวิต ๔๐ ราย

ดังนั้น เพื่อเป็นการเตรียมป้องกันและบรรเทาภัยร้ายแรงจากโรคติดต่อในคนที่อาจจะเกิดขึ้นจึงจำเป็นต้องจัดทำกรอบในการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อลดผลกระทบและความสูญเสียที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต

๒๒.๒. วัตถุประสงค์

๒๒.๒.๑ เพื่อเป็นแนวทางในการเตรียมการป้องกันและลดผลกระทบในการเกิดภัยร้ายแรงจากโรคระบาดในคน

๒๒.๒.๒ เพื่อเป็นการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบ และใช้เป็นแนวทางในการประสานการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงาน ระยะก่อนเกิดภัย ขณะเกิดภัย และภายหลังที่ภัยได้ผ่านพ้นไปแล้ว ในยามที่เกิดการระบาดของภัยร้ายแรงจากโรคติดต่อในคน

๒๒.๒.๓ เพื่อเป็นการลดผลกระทบทางสังคม และความสูญเสียทางเศรษฐกิจ

๒๒.๓. ขั้นตอนการปฏิบัติ

๒๒.๓.๑ การเตรียมการก่อนเกิดภัย

๒๒.๓.๑.๑ จัดทำและปรับปรุงข้อมูลสถานพยาบาล บุคลากร อุปกรณ์ทางการแพทย์ เพื่อให้พร้อมรับสถานการณ์จากโรคติดต่อในคน รวมทั้งข้อมูลพื้นที่ปลอดภัย เพื่อรองรับการอพยพของผู้ประสบภัย และการบริหารจัดการศพผู้เสียชีวิต ซึ่งควรแยกออกจากกันโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรมควบคุมโรค กรมการแพทย์ กรมอนามัย สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมการแพทย์ (ทหารบก ทหารเรือ และทหารอากาศ) สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรมการปกครอง กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

๒๒.๓.๑.๒ จัดทำแผนเฉพาะกิจป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยร้ายแรงจากโรคติดต่อในคน โดยมีการบูรณาการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน มูลนิธิ และองค์กรการกุศล

๒๒.๓.๑.๓ จัดเตรียมกำลังคน วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ เวชภัณฑ์ ห้องปฏิบัติการ และสถานพยาบาล ในการป้องกันและบรรเทาภัยให้เหมาะสมกับสถานการณ์ และความต้องการใช้งาน

๒๒.๓.๑.๔ จัดให้มีระบบการเฝ้าระวังการระบาดของโรคที่เข้มแข็ง รวมทั้งจัดให้มีชุดเคลื่อนที่เร็วให้พร้อมปฏิบัติการได้ทันทีเมื่อเกิดภัยขึ้น

๒๒.๓.๑.๕ จัดระบบเตือนภัยการระบาดและจัดการในภาวะวิกฤตด้วยการนำเทคโนโลยีมาใช้ มีการเชื่อมโยงข้อมูลกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๒๒.๓.๑.๖ จัดระบบบริการการแพทย์ฉุกเฉิน และการสาธารณสุข ที่เป็นระบบเครือข่ายพร้อมช่วยเหลือผู้ประสบภัยทั่วประเทศ

๒๒.๓.๑.๗ จัดระบบการสื่อสารที่ทันสมัยในการติดต่อประสานงานตามเครือข่ายต่างๆ

๒๒.๓.๑.๘ ประชาสัมพันธ์สร้างความรู้ และความเข้าใจแก่หน่วยงานทั้งภาครัฐ (ตั้งแต่ส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น) ภาคเอกชน ชุมชน และประชาชน และเป็นข้อมูล ข่าวสารที่เผยแพร่ออกไปเป็นข้อมูลที่ทันต่อเหตุการณ์ รวมทั้งเป็นข้อมูลที่ได้รับการเผยแพร่ออกไปจากแหล่งเดียว

/๒๒.๓.๒ ขั้นตอน...

๒๒.๓.๒ ขั้นตอนการปฏิบัติเมื่อเกิดภัย

๒๒.๓.๒.๑ กระทรวงสาธารณสุข โดยกรมควบคุมโรคมีหน้าที่ปฏิบัติตามแผนนี้ เมื่อได้รับการแจ้งเหตุ หรือได้รับข้อมูลสงสัยว่ามีการระบาดร้ายแรงจากโรคติดต่อในคน และให้ดำเนินการตามแนวทางแผนเตรียมพร้อมป้องกันและแก้ไขปัญหาการระบาดใหญ่ของไข้หวัดใหญ่ พ.ศ. ๒๕๕๙ ที่ได้จัดทำไว้ ดังนี้

๑) จัดตั้งศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจระดับชาติ เพื่อเป็นศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาการระบาดของภัยร้ายแรงจากโรคติดต่อในคน และประสานงานการดำเนินการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๒) ประกาศภาวะระบาดใหญ่ ประกาศเขตติดโรคและเขตภัยพิบัติ รวมทั้งระดับความรุนแรงตามสถานการณ์การระบาด

๓) เผยแพร่ ประกาศ ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ และทำความเข้าใจกับสาธารณชน รวมทั้งหน่วยงานต่างๆ ให้ดำเนินการตามแผนเตรียมความพร้อมด้านการประชาสัมพันธ์ สร้างความรู้และความเข้าใจแก่ประชาชนและชุมชน

๔) ด้านการแพทย์ให้ดำเนินการตามแผนเตรียมความพร้อมด้านการควบคุมการระบาดฉุกเฉิน (ด้านการแพทย์)

๕) ด้านชุมชนให้ดำเนินการตามแผนเตรียมความพร้อมด้านการควบคุมการระบาดฉุกเฉิน (ด้านชุมชน)

๖) ด้านการอพยพและจัดหาแหล่งพักพิงชั่วคราวสำหรับประชาชน ให้ดำเนินการตามแผนอำนวยการอพยพและจัดหาแหล่งพักพิงชั่วคราวสำหรับประชาชน ของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย

๗) การเตรียมเวชภัณฑ์ วัสดุ อุปกรณ์ที่จำเป็นให้ดำเนินการตามแผนเตรียมความพร้อมด้านการเตรียมเวชภัณฑ์ วัสดุ อุปกรณ์ที่จำเป็น

๘) การเฝ้าระวังและป้องกันโรคให้ดำเนินการตามแผนเตรียมความพร้อมด้านการป้องกันและเฝ้าระวังโรค

๙) การบริหารจัดการแบบบูรณาการให้ดำเนินการตามแผนเตรียมความพร้อมด้านการบริหารจัดการแบบบูรณาการ

๒๒.๓.๒.๒ ให้จังหวัดเข้าควบคุมสถานการณ์ และจัดตั้งศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจ เพื่อประสานงานการช่วยเหลือผู้ประสบภัยในพื้นที่ จัดส่งเจ้าหน้าที่ วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ เวชภัณฑ์ และให้การสนับสนุนไปยังพื้นที่ที่ประสบภัย พร้อมทั้งรายงานให้ศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจทราบ

๒๒.๓.๓ ขั้นตอนการฟื้นฟูบูรณะ

เมื่อสถานการณ์การระบาดของโรคได้ยุติลง และกลับคืนสู่สภาวะปกติแล้ว ให้ดำเนินการดังนี้

๒๒.๓.๓.๑ ประกาศยุติเหตุการณ์ ตามอำนาจหน้าที่

๒๒.๓.๓.๒ ให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัย ในอำนาจหน้าที่ของหน่วยงาน และให้ประสานการให้ความช่วยเหลือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยจัดตั้งหน่วยบรรเทาทุกข์ให้การรักษาพยาบาลผู้ป่วย เพื่อรักษาชีวิตผู้ประสบภัย โดยใช้สถานพยาบาลทุกแห่งเป็นที่รักษาพยาบาลหลัก พร้อมทั้งจัดให้มีโรงพยาบาลสนาม ให้การดูแลผู้ป่วยที่ไม่ได้อยู่ในสภาวะวิกฤต เมื่อโรงพยาบาลไม่มีเตียงรับผู้ป่วยเพียงพอ

๒๒.๓.๓.๓ สํารวจความเสียหาย และความต้องการด้านต่างๆ ของผู้ประสบภัย โดยจัดทำบัญชีเป็นประเภทไว้ เพื่อประโยชน์ในการให้ความช่วยเหลือ

๒๒.๓.๓.๔ เผ่าระวัง ณ จุดที่มีการระบาดของโรค

๒๒.๓.๓.๕ เผ่าระวังผู้สัมผัสผู้ป่วย บุคคลในครอบครัว และเจ้าหน้าที่สัมผัสผู้ป่วย

๒๒.๓.๓.๖ ฟื้นฟูความเสียหายในเบื้องต้น และฟื้นฟูสภาพจิตใจญาติและครอบครัว ของผู้ป่วย และผู้เสียชีวิตจากโรค

๒๒.๓.๓.๗ ให้การสงเคราะห์ผู้ประสบภัยตามระเบียบกระทรวงการคลัง ว่าด้วยเงิน ทดรองราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๖ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.

